

ՔՐԵԱԿԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔ**ԱՎԱԶԱԿՈՒԹՅՈՒՆ ԶԱՍԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆՆ ԸՍՏ ԶԱՅԱՍԱՆԻ
ԶԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԱՐՏԱՍԱԴՐՄԱՆՅԱՆ ԵՐԿՐՆԵՐԻ
ՔՐԵԱԿԱՆ ՕՐԵՆՍԴՐՈՒԹՅԱՆ****Տիգրան ՆԵՐՍԻՍՅԱՆ**

*ՀՀ ոստիկանության ակադեմիայի
ՕՀԳ ամբիոնի ավագ դասախոս*

Ավագակության համար քրեական պատասխանատվություն է սահմանված ոչ միայն Հայաստանի Հանրապետությունում, այլև աշխարհի գրեթե բոլոր պետություններում: Սակայն ինքնուրույն հանցակազմով այն նախատեսված է ոչ բոլոր երկրներում:

Այդպիսի երկրների շարքն են դասվում նախկին ԽՍՀՄ բոլոր պետությունները: Դրանց մեծ մասի քրեական օրենսգրքերում ավագակության համար պատասխանատվություն սահմանող հոդվածներն ունեն համանման բովանդակություն: Սասնավորապես, ինչպես Հայաստանի Հանրապետության (հոդված 175), այնպես էլ Ռուսաստանի Դաշնության (հոդված 162), Ուկրաինայի (հոդված 187), Բելառուսի (հոդված 207), Ղազախստանի (հոդված 179), Վրաստանի (հոդված 179), Ադրբեջանի (հոդված 181), Ղրղզստանի (հոդված 168), Մոլդովայի (հոդված 188), Տաջիկստանի (հոդված 249), Ուզբեկստանի (հոդված 164), Թուրքմենստանի (հոդված 231) և Էստոնիայի (հոդված 141) քրեական օրենսգրքերում ավագակությունը սահմանված է որպես ուրիշի գույքը հափշտակելու նպատակով հարձակում, որը կատարվել է կյանքի կամ առողջության համար վտանգավոր բռնություն գործադրելով կամ դրա սպառնալիքով: Ընդ որում, նշված երկրների քրեական օրենսգրքերի համապատասխան հոդվածների վերլուծությունը ցույց է տալիս, որ դրանցում հիմնականում համանման են նաև ավագակության ծանրաց-

նող և առավել ծանրացնող հանգամանքները, թեև դրանք երբեմն նախատեսված են հոդվածների տարբեր մասերով: Դա հավանաբար պայմանավորված է այն հանգամանքով, որ նշված քրեական օրենքների հիմքում, որպես կանոն, ընկած է ԱՊՀ երկրների մոդելային քրեական օրենսգիրքը:

Նախկին ԽՍՀՄ պետություններից միայն Լատվիայի (հոդված 176) և Լիտվայի (հոդված 180) քրեական օրենսգրքերում է, որ ավագակությունը նախատեսված է նյութական հանցակազմով, այսինքն՝ որպես համապատասխան եղանակով ուրիշի գույքի հափշտակություն, այլ ոչ թե այն կատարելու նպատակով հարձակում: Ընդ որում, նշված երկու երկրների օրենքներով էլ ավագակության հանցակազմն առկա է ֆիզիկական կամ հոգեկան բռնություն գործադրելու ցանկացած դեպքում՝ անկախ կյանքի կամ առողջության համար դրանց վտանգավոր լինել-չլինելուց: Սասնավորապես, Լատվիայի քրեական օրենսգրքի հոդված 176-ի համաձայն՝ ավագակություն է համարվում ուրիշի գույքի հափշտակությունը, որը զուգորդվել է բռնություն գործադրելով կամ դրա սպառնալիքով: Իսկ Լիտվայի քրեական օրենսգրքի հոդված 180-ը պատասխանատվություն է սահմանում ուրիշի գույքի հափշտակության համար, որը կատարվել է ֆիզիկական բռնություն գործադրելով կամ դա անհապաղ գործադրելու սպառնալիքով, ինչպես նաև ցանկացած այլ եղանակով տուժողին դիմադրություն ցույց տալու հնարավորությունից զրկելով:

Եվրոպական զարգացած երկրների շարքում, որոնց քրեական օրենսգրքերով

ավագակությունը նախատեսված է ինքնուրույն հանցակազմերով, առանձնանուն են Գերմանիան և Շվեյցարիան:

Գերմանիայի Դաշնային Հանրապետության քրեական օրենսգրքի հոդված 249-ի համաձայն՝ ավագակություն է համարվում ուրիշի շարժական գույքին ապօրինի տիրանալը՝ այն հանցավորինը կամ մեկ ուրիշինը դարձնելու նպատակով, որը կատարվել է բռնություն կամ անձի կյանքի կամ առողջության համար իրական վտանգ ներկայացնող բռնության սպառնալիք գործադրելով: Այսպիսով, կարելի է առանձնացնել քննարկվող հանցագործության հետևյալ հատկանիշները՝ 1) ուրիշի գույքին տիրանալը, 2) այդ գույքը հանցավորինը կամ մեկ ուրիշինը դարձնելու նպատակը, 3) բռնության կամ կյանքի կամ առողջության համար իրական վտանգ ներկայացնող բռնության սպառնալիքի գործադրումը:

Բացի դրանից, Գերմանիայի քրեական օրենսգրքի տվյալ հոդվածը ավագակության պարտադիր հատկանիշների շարքում նշում է հանցագործության առարկան՝ ուրիշի շարժական գույքը: Այս առումով կարծում ենք, որ դժվար է պատկերացնել ուրիշի անշարժ գույքի հափշտակությունը ավագակության եղանակով: Ուստի օրենսդրական ման կոնկրետացումը, մեր կարծիքով, ավելորդ է, և ինչպես ՀՀ, այնպես էլ նախկին ԽՍՀՄ այլ երկրների քրեական օրենսգրքերն այս առումով առավել օպտիմալ ձևակերպում են պարունակում:

Գերմանիայի քրեական օրենքը որոշակիորեն տարբերվում է նշված պետությունների քրեական օրենսգրքերից (բացառությամբ Լատվիայի և Լիտվայի) նաև նրանով, որ այստեղ ավագակության հանցակազմ են առաջացնում ֆիզիկական բռնություն գործադրելու բոլոր դեպքերը՝ անկախ բնույթից: Այս առումով, փաստորեն, ավագակության և կողոպուտի հանցակազմերը միավորված են մեկ հոդվածում: Սակայն, եթե Լատվիայի և Լիտվայի քրեական օրենսգրքերի համաձայն՝ նույն կերպ է գնա-

հատվում նաև բռնության սպառնալիքը, ապա Գերմանիայի քրեական օրենքն այլ մոտեցում է պարունակում: Մասնավորապես, վերջինիս հոդված 249-ին համապատասխան՝ բռնության սպառնալիքը կարող է հանդիսանալ ավագակության հատկանիշ միայն այն դեպքում, եթե իրական վտանգ է ստեղծում ուրիշի կյանքի կամ առողջության համար:

Միևնույն ժամանակ պետք է նշել, որ Գերմանիայի քրեական օրենսգրքում ինքնուրույն հանցակազմ է նախատեսված ավագակության համար, որն առաջացրել է տուժողի մահ (հոդված 251): Ընդ որում, տվյալ արարքի համար պատասխանատվություն է առաջանում նույնիսկ այն դեպքում, երբ նշված հետևանքն առաջացել է անզգուշությամբ: Ինչ վերաբերում է Հայաստանի Հանրապետությանը և նախկին ԽՍՀՄ այլ երկրներին, ապա վերջիններիս քրեական օրենքներին համապատասխան ման դեպքերում այլ մոտեցում է դրսևորվում: Մասնավորապես, ավագակության ընթացքում դիտավորյալմբ մահ պատճառելու դեպքում արարքը գնահատվում է հանցագործությունների համակցությամբ՝ որպես ավագակություն և ծանրացուցիչ հանգամանքներում սպանություն, իսկ անզգուշությամբ մահ պատճառելու դեպքում՝ որպես ծանրացուցիչ հանգամանքներում ավագակություն: Ընդ որում, համաման որակում են ենթադրում նաև Լատվիայի և Լիտվայի քրեական օրենսգրքերը:

Գերմանիայի քրեական օրենսգրքի համաձայն ավագակություն է համարվում նաև ինքնուրույն այնպիսի հանցագործությունը, ինչպիսին գողությունն է, որը «ծանրաբեռնված է բռնությամբ» (հոդված 252): Այլ կերպ ասած՝ խոսքն այն դեպքերի մասին է, երբ գողության ընթացքում հայտնաբերված անձը դիմում է բռնության կամ դրա սպառնալիքի՝ հափշտակվածն իր մոտ պահելու նպատակով: Իսկ ՀՀ և նախկին ԽՍՀՄ այլ երկրների քրեական օրենսգրքերով ման դեպքերը, ինչպես հայտնի է, որակվում են ավագակության հանցակազմը

Քրեական իրավունք

նախատեսող հոդվածով՝:

Նշենք, որ Գերմանիայի Դաշնային Հանրապետության քրեական օրենսգիրքն ինքնուրույն հանցակազմով առանձնացնում է նաև ավտոմեքենայի վարորդի վրա կատարվող ավազակային հարձակումը (հոդված 316.ա), որը նախատեսված է ոչ թե սեփականության, այլ հասարակական անվտանգության դեմ ուղղված հանցագործությունների շարքում: Մասնավորապես, քրեաիրավական տվյալ նորմը պատասխանատվություն է սահմանում այն դեպքերի համար, երբ հանցավորը ավազակություն, գողություն կամ շորթում կատարելու նպատակով հարձակվում է ավտոմեքենայի վարորդի կամ ուղեվորի վրա՝ սպառնալով նրա կյանքին կամ առողջությանը կամ այլ կերպ ներազդելով նրա կողմից որոշում կայացնելու ազատության վրա:

Շվեյցարիայի քրեական օրենսգրքի հոդված 140-ի համաձայն՝ ավազակություն է համարվում հափշտակությունը, որն ուղեկցվել է բռնությամբ կամ տուժողի կյանքի կամ առողջության համար իրական վտանգ ներկայացնող բռնության սպառնալիքով, ինչպես նաև գողության ընթացքում հայտնաբերված անձի կողմից նման գործողությունների կատարումը՝ հափշտակվածն իր մոտ պահելու նպատակով: Օրենսդրական նշված ձևակերպումից կարելի է հետևություն անել, որ Շվեյցարիայի քրեական օրենսգրքում, ինչպես և Գերմանիայի, Լատվիայի և Լիտվայի քրեական օրենքներում, ավազակությունը նախատեսված է նյութական հանցակազմով: Հետևաբար հափշտակություն կատարելու նպատակով բռնությամբ զուգորդված հարձակումը, որը խափանվում է հանցավորի կամքից անկախ հանգամանքներով, նշված երկրներում պետք է որակվի որպես ավազակության փորձ: Միևնույն ժամանակ, ավազակության վերածվող գողությունը, ի տարբերություն Գերմանիայի,

Շվեյցարիայի քրեական օրենսգրքով ուղղակիորեն նախատեսված է ավազակության հանցակազմի շրջանակներում:

Ինչ վերաբերում է բռնության բնույթին, ապա պետք է նշել, որ ինչպես Լատվիայի, Լիտվայի և Գերմանիայի, այնպես էլ Շվեյցարիայի քրեական օրենսգրքերը, ի տարբերություն ՀՀ և նախկին ԽՍՀՄ այլ երկրների համապատասխան օրենքների, ավազակության հատկանիշ են համարում կյանքի կամ առողջության համար ինչպես վտանգավոր, այնպես էլ ոչ վտանգավոր բռնության գործադրումը: Այսինքն՝ տվյալ դեպքում ևս ուրիշի սեփականության դեմ ուղղված բռնությամբ զուգորդված ոտնձգությունները, կախված ոտնձգության բնույթից, չեն դասակարգվում ավազակության և կողոպուտի:

Միևնույն ժամանակ պետք է նշել, որ եվրոպական բազմաթիվ այլ երկրների քրեական օրենսգրքերում ավազակությունը չի առանձնացվում ինքնուրույն հանցակազմով: Նշված դեպքերում խոսքը բռնություն կիրառելով կատարվող գողությունների կամ կողոպուտների մասին է:

Այսպես, Դանիայի քրեական օրենսգրքի համաձայն՝ կողոպուտ են համարվում բռնության կամ դրա անհապաղ կիրառման սպառնալիքի գործադրմամբ, իր կամ այլ անձի համար ապօրինի օգուտ ստանալու նպատակով կատարված այն գործողությունները, որոնց միջոցով հանցավորը՝

- 1) վերցնում կամ շորթում է ուրիշին պատկանող գույքը,
- 2) իր մոտ է պահում ուրիշից գողացած գույքը,
- 3) հարկադրում է այլ անձի կատարել որևէ գործողություն կամ ձեռնպահ մնալ դրա կատարումից:

Ֆրանսիայի քրեական օրենսգրքում սեփականության դեմ ուղղված ոտնձգություններն անվանվում են հափշտակություններ: Այստեղ առանձնացված են հափշտակության մի քանի տեսակներ, որոնք ուղեկցվում են բռնությամբ:

Մասնավորապես, Ֆրանսիայի քրեա-

կան օրենսգրքի 311-5 հոդվածը պատասխանատվություն է սահմանում հափշտակության համար, որին նախորդել, ուղեկցել կամ հաջորդել են այլ անձի դեմ ուղղված բռնի գործողություններ, որոնք առաջացրել են վերջինիս աշխատունակության լրիվ կորուստ ութ օրը չգերազանցող ժամկետով: Տուժողի աշխատունակության՝ նշված ժամկետը գերազանցող լրիվ կորուստի դեպքում նախատեսված է ավելի խիստ պատասխանատվություն:

Իսպանիայի քրեական օրենսգիրքը պատասխանատվություն է նախատեսում կողոպուտի համար, որը զուգորդվել է բռնությամբ կամ տուժողներին ահաբեկելով: Ընդ որում, մարմնական վնասվածքներ պատճառելը տվյալ հանցակազմով չի ընդգրկվում և որակվում է ինքնուրույն՝ որպես մարդու առողջության դեմ ուղղված հանցագործություն:

Նիդերլանդների Թագավորության քրեական օրենսգրքի հոդված 312-ը քրեական պատասխանատվություն է նախատեսում գողության համար, որին նախորդել, ուղեկցել կամ հաջորդել է բռնության կամ դրա սպառնալիքի գործադրումը, այդ թվում՝ գողությունը նախապատրաստելու կամ դրա կատարումը հեշտացնելու նպատակով:

Անհրաժեշտ է նշել նաև, որ Նիդերլանդների քրեական օրենսգրքում, ի տարբերություն ՀՀ և բազմաթիվ այլ երկրների քրեական օրենքների, միանշանակ լուծված է բազմաթիվ վեճերի տեղիք տվող այն հարցը, թե արդյոք բռնություն է համարվում թմրեցնող և խիստ ներգործող նյութերի ներարկումը տուժողի օրգանիզմ: Մասնավորապես, դրա 81 հոդվածի համաձայն, որևէ եղանակով անձին անօգնական (անգիտակից, դիմադրություն ցույց տալու հնարավորությունից զրկված) վիճակի մեջ դնելը հավասարեցված է բռնություն գործադրելուն: Այս առումով կարծում ենք, որ մեր քրեական օրենսգրքի ընդհանուր մասում նման նորմի նախատեսումը նույնպես անհրաժեշտություն է:

Շվեդիայի քրեական օրենսգրքում ևս ուրիշի գույքին բռնությամբ ապօրինի տիրանալու դեպքերի կապակցությամբ օգտագործված է «կողոպուտ» եզրույթը: Ընդ որում, կողոպուտին են հավասարեցված հանցավորի նաև այն գործողությունները, որոնք կատարվում են գողությունից հետո և այն անձի նկատմամբ, ով ձգտում է խափանել այն կամ վերադարձնել գողացված գույքը: Տվյալ երկրի քրեական օրենքը նույնպես բռնությանն է հավասարեցնում անձին որևէ եղանակով անօգնական վիճակի մեջ դնելը:

Առանձին հետաքրքրություն են ներկայացնում նաև ավազակության Չինաստանի, ԱՄՆ-ի և մուսուլմանական որոշ երկրների քրեական օրենքներով նախատեսված առանձնահատկությունները: Ընդ որում, նշված երկրների քրեական օրենսգրքերը նույնպես չեն պարունակում ավազակության ինքնուրույն հանցակազմ:

Այսպես, Չինաստանի Ժողովրդական Հանրապետության քրեական օրենսգրքի հոդված 263-ը պատասխանատվություն է սահմանում մասնավոր կամ պետական սեփականության կողոպուտի համար, որը կատարվել է բռնություն կամ դրա սպառնալիք կամ այլ եղանակներ կիրառելով: Փաստորեն, տվյալ հոդվածի իմաստով նկատի են ունեցվում և հավասարեցված են գույքի բացահայտ հափշտակության հնարավոր բոլոր դեպքերը:

Նույն հոդվածի համաձայն՝ ծանրացուցիչ հանգամանքներում կատարված է համարվում կողոպուտը, որն իրականացվել է՝

- 1) բնակարան ներխուժելով,
- 2) հասարակական տրանսպորտում,
- 3) բանկից կամ այլ ֆինանսական կառույցից,
- 4) կրկին կամ խոշոր չափերով,
- 5) մարմնական վնասվածքներ կամ մահ պատճառելով,
- 6) միլիցիայի կամ ոստիկանության աշխատակից ձևանալով,
- 7) զենքի գործադրմամբ,
- 8) երկրի զինված ուժերին, ինչպես նաև

Քրեական իրավունք

օպերատիվ արձագանքման, հրշեջ և փրկարար այլ ծառայություններին պատկանող գույքը հափշտակելով:

Ամերիկայի Միացյալ Նահանգների քրեական օրենսդրությունը նույնպես պատասխանատվություն է սահմանում կողոպուտի համար, որը նախատեսված է ինչպես դաշնային, այնպես էլ նահանգային օրենքներով:

Այսպես, Նյու Յորք նահանգի քրեական օրենքի համաձայն՝ կողոպուտը ուրիշի գույքը բռնություն կամ դրա սպառնալիք գործադրելով հափշտակելն է, որը նպատակ է հետապնդում՝

1. կանխել կամ հաղթահարել տուժողի դիմադրությունը,
2. գույքին տիրանալուց անմիջապես հետո այն իր մոտ պահել,
3. հարկադրել գույքի օրինական տիրապետողին այն հանձնել հանցավորին կամ այլ կերպ նպաստել հափշտակության իրականացմանը:

Տվյալ հանցագործությունը ծանրացնող հանգամանքների շարքում օրենքը նախատեսում է նույն արարքի կատարումը՝

- 1) դեպքի վայրում ներկա այլ անձի օգնությամբ (ՀՀ քր. օր.-ի իմաստով՝ խմբի կողմից),
- 2) հանցագործության մասնակից չհանդիսացող ցանկացած այլ անձի մարմնական վնասվածքներ պատճառելով,
- 3) ատրճանակ կամ այլ հրազեն ցուցադրելով:

Կողոպուտի նշված դեպքերը համարվում են «երկրորդ աստիճանի» հանցագործություն: Միևնույն ժամանակ, նույն օրենքի համաձայն, կողոպուտը առավել վտանգավոր (ծանր)՝ «առաջին աստիճանի» հանցագործություն է համարվում, եթե՝

- 1) ոտնձգության ընթացքում կամ դրանից անմիջապես հետո փախուստի դիմելիս հանցավորը կամ հանցագործության այլ մասնակից ծանր մարմնական վնաս-

վածք է հասցնում հանցագործության մասնակից չհանդիսացող անձին,

2) հանցավորը կամ հանցագործության այլ մասնակից զինված է մահաբեր զենքով և գործադրում է այն կամ սպառնում անմիջապես գործադրել:

Համանման դրույթներ են պարունակում նաև Ամերիկայի Միացյալ Նահանգների օրենքների ժողովածուն և ԱՄՆ-ի այլ նահանգների քրեական օրենքները²:

Ավազակության համար քրեական պատասխանատվություն է նախատեսված նաև մուսուլմանական քրեական իրավունքի նորմերով: Ընդ որում, այդ նորմերին համապատասխան, այն համարվում է առավել վտանգավոր հանցագործություններից մեկը: Մասնավորապես, մուսուլմանական իրավունքում ավազակություն է համարվում ճանփորդների վրա զինված հարձակումը, որը կատարվել է նրանց ունեցվածքին տիրանալու նպատակով: Ի դեպ, ավազակության համար պատասխանատվության կարող է ենթարկվել միայն արական սեռի, լիովին մեղսունակ և չափահասության տարիքի հասած մուսուլմանը և միայն այն դեպքում, եթե տուժողը նույնպես եղել է մուսուլման, իսկ գույքը, որին տիրացել են, հանդիսացել է նրա սեփականությունը կամ գտնվել է նրա օրինական տիրապետման տակ: Բացի դրանից, ավազակության հանցակազմի համար պարտադիր է, որ հանցավորի և տուժողի միջև բացակայեն ազգակցական հարաբերություններ³:

Այսպիսով, մուսուլմանական քրեական իրավունքի նորմերի համաձայն, ավազակության պարտադիր հատկանիշ են համարում՝

1. ճանփորդի վրա զինված հարձակումը,
2. ուրիշի ունեցվածքին տիրանալու նպատակը,
3. հանցավորի՝ արական սեռի, լիովին մեղսունակ և չափահասության տարիքի հասած մուսուլման լինելը,
4. տուժողի՝ մուսուլման, ինչպես նաև

գույքի սեփականատեր կամ օրինական տիրապետող լինելը,

5. հանցավորի և տուժողի միջև ազգակցական կապերի բացակայությունը:

Հարկ ենք համարում նշել նաև, որ մի շարք երկրների (օրինակ՝ Շվեդիայի, Շվեյցարիայի, ԱՄՆ-ի և այլն) քրեական օրենսդրությամբ ինքնուրույն հանցակազմով պատասխանատվություն է նախատեսվում, այսպես կոչված, «հարձակում» անվանվող հանցագործության համար: Բանն այն է, որ ՀՀ և նախկին Խորհրդային ու մի շարք այլ երկրների քրեական օրենսդրությամբ, ինչպես հայտնի է, հարձակումը գնահատվում է որպես ավազակության հիմնական հատկանիշներից մեկը: Ուստի անհրաժեշտություն է առաջանում պարզաբանելու տվյալ հասկացության առանձնահատկություններն ըստ տարբեր երկրներում գործող քրեաիրավական նորմերի:

Այսպես, նախկին ԽՍՀՄ երկրների քրեական օրենսդրության համապատասխան, հարձակումը մեկնաբանվում է որպես տուժողի համար հանկարծակի, ագրեսիվ վարքագիծ, որը զուգորդվում է բռնությամբ կամ դրա սպառնալիքով: Այսինքն, զույքը կարող է հափշտակվել նաև կյանքի կամ առողջության համար վտանգավոր բռնություն կամ դրա սպառնալիք գործադրելով, բայց առանց հարձակման: Օրինակ՝ երբ հանցավորը տուժողին թունավորում է⁴:

Շվեդիայի քրեական օրենսգրքի 3-րդ գլխի 5-րդ հոդվածի համաձայն՝ անձը մեղավոր է ճանաչվում հարձակման մեջ, եթե մեկ ուրիշին ֆիզիկական ցավ է պատճառում, հասցնում է մարմնական վնասվածք, առաջացնում է նրա հիվանդացում կամ հասցնում վերջինիս անգործունակության կամ դրան նմանվող անօգնական վիճակի: Նույն արարքը որակվում է որպես ծանր հարձակում, եթե այն՝

1) հանգեցրել է տուժողի մահվան կամ դրել նրան կյանքի համար վտանգավոր վիճակի մեջ,

2) զուգորդվել է ծանր մարմնական

վնասվածք պատճառելով,

3) կատարվել է առանձին դաժանությամբ կամ անխղճությամբ:

Շվեյցարիայի քրեական օրենսգրքի 134 հոդվածով նույնպես պատասխանատվություն է սահմանվում տվյալ հանցագործության համար, որը բնութագրվում է որպես մեկ կամ մի քանի անձանց վրա կատարված հարձակում, որը հանգեցրել է հարձակման ենթարկվող կամ մեկ այլ անձի (անձանց) մահվան կամ նրանց մարմնական վնասվածք պատճառելուն:

ԱՄՆ քրեական օրենսդրությունը առանձնացնում է նման ոտնձգությունների մի քանի տեսակներ: Մասնավորապես, անձը մեղավոր է ճանաչվում «երրորդ աստիճանի» հարձակման մեջ, եթե՝

1) կանխանտածված մարմնական վնասվածք է հասցնում մեկ այլ անձի,

2) մարմնական վնասվածք է հասցնում մեկ այլ անձի անզգուշությամբ,

3) հանցավոր անփութությամբ մարմնական վնասվածք է հասցնում մեկ այլ անձի մահաբեր զենքով կամ այլ վտանգավոր գործիքով⁵:

Այսպիսով, արտասահմանյան երկրների քրեական իրավունքում հարձակում ասելով՝ հասկացվում է այն արարքը, որը ծանրության տարբեր աստիճանի ֆիզիկական վնաս է պատճառում տուժողին: Այսինքն՝ ֆիզիկական բռնություն գործադրելու սպառնալիքը նշված երկրներում «հարձակման» ինքնուրույն հանցակազմ չի պարունակում: Իսկ ԱՄՆ-ի քրեական օրենսդրության համաձայն՝ հարձակումը քրեորեն պատժելի ծանր հանցագործություն է անգամ անզգուշությամբ որոշակի հետևանքների առաջացնելու պարագայում:

Հարկ ենք համարում նշել նաև, որ ինչպես Հայաստանի Հանրապետությունում, այնպես էլ արտասահմանյան երկրներում բռնությամբ զուգորդված հափշտակությունները բավականին տարածված են: Ընդ որում, ինչպես արդարացիորեն նշում է Վ.Վ. Լուկենը, այդ երկրներում առկա քրեաիրավական, վիճակագրական և մի շարք այլ ա-

Քրեական իրավունք

ռանձնահատկությունների և տարբերությունների պայմաններում պետք է արձանագրել մեկ ընդհանուր հետևություն. բռնությամբ ուրիշի գույքի հափշտակության դեպքերն անընդհատ աճում են ամբողջ աշխարհում, այդ թվում՝ տնտեսապես զարգացած ժողովրդավարական երկրներում¹:

Անփոփելիով ասվածը՝ կարելի է անել մի շարք հետևություններ: Մասնավորապես, արտասահմանյան երկրների քրեական օրենսդրությամբ, բացառությամբ նախկին ԽՍՀՄ երկրների, ինչպես նաև Գերմանիա-

յի Դաշնային Հանրապետության և Շվեյցարիայի, ավագակությունն ինքնուրույն հանցակազմով սահմանազատված չէ կողոպուտից:

Բացի դրանից, արտասահմանյան շատ երկրներում, այդ թվում՝ Գերմանիայում և Շվեյցարիայում, արարքը գնահատվում է որպես ավագակություն՝ անկախ բռնության բնույթից, կյանքի կամ առողջության համար դրա վտանգավոր լինել-չլինելուց:

Եվ վերջապես, արտասահմանյան շատ երկրների քրեական օրենսդրությամբ բռնությամբ ուրիշի գույքը հափշտակելու հանցակազմն ընդգրկում է նաև այն դեպքերը, երբ հանցավորը, բռնություն գործադրելով, ձգտում է իր մոտ պահել հափշտակվածը կամ դիմել փախուստի:

1 Տե՛ս նաև ՀՀ քրեական իրավունք: Հատուկ մաս: Եր.: Երևանի համալս. իրատ., 2006, էջ 382:

2 Տե՛ս ձգճահարկի տրոհումը հարկապարհի ՍՅՈՅՏԶ ԸԿԿՐՈՍՈ. ԻՆՏԵՆՍԻՎ ՎՏՐՎՈՅՈՒՄԻ ՈՍՏՏԶ. Ծ., 1990:

3 Տե՛ս ԻՍՈՒՆԿԱՎ Խ.Հ. Ծրցահարկի ՍՅՈՅՏԶ տրոհումը. Ծ., 1986, էջեր 188-189:

4 Տե՛ս ՀՀ քրեական իրավունք: Հատուկ մաս, էջ 379:

5 Տե՛ս ձգճահարկի տրոհումը հարկապարհի ՍՅՈՅՏԶ ԸԿԿՐՈՍՈ. Ծ., 1986, էջ 130:

6 Տե՛ս Խցվապարհի. ԿՐԿՐԵՑՈՒՄԻՆԻ ՊԻ ԶԿՍՈ. ԾՈՐՏՏՏՏ ՍՐԿՈՒՄՏՏԶԻՎԿԱՐՍՈՒ ՈՎՈՒՅ. Ծ., 1999, էջ 245:

THE CONCEPT OF ROBBERY BY THE CRIMINAL LEGISLATION OF THE REPUBLIC OF ARMENIA AND FOREIGN COUNTRIES

Tigran NERSISYAN

*Senior Lecturer of the Department of OIA
of the Academy of Police of the
Republic of Armenia*

The results of comparative research of the concept of robbery are submitted in this article. Regarding to this, legislative peculiarities of the Robbery by the Criminal Codes of the countries of former Soviet Union, as well as the USA, China and many European countries (Germany, France, Spain, Netherlands, Switzerland, Sweden, Denmark) are discussed. Corresponding norms of Muslim criminal law are also analyzed.

On the basis of comparative research in this article is mentioned, that in the number of developed European countries the robbery is provided for by a law separately only in Criminal Codes of Germany and Switzerland. In other European countries robbery is provided for by the norms which

regulate responsibility for theft and pillage, committed with violence.

Robbery is not provided for by a law separately in the Criminal Codes of the USA, China and many Muslim countries as well.

In the concluding part of this article are submitted following conclusions of author:

- robbery is not provided for by a law separately in the Criminal Codes of foreign countries, except other countries of former Soviet Union, Germany, Switzerland, and it is provided for by the norms which regulate responsibility for theft and pillage, committed with violence;

- in many foreign countries the classification of the criminal act as a robbery is not connected with character of violence;

- Criminal Codes of many countries are provided for as a robbery the situations when criminal commits violence for keeping of others abducted property or running away.
